

Performativ selvbekræftelse, eller det modsatte:

Nu er der grænser for, hvor længe man kan opretholde den forestillingen, at alle hver især kan have ret i, at alle andre er dummere end en selv. Evnen til at reducere alle andre til idioter tilfalder udpræget de trafikanter, der ud fra sin overbevisning med rund hånd uddeler fuckfingeren til højre og venstre, hvorfor adrenalinniveauet stiger i medtrafikanternes blod, så de fuldstændigt mister orienteringsevnen. På den måde er dem, der gør mest brug af fingeren, performativt med til at bekræfte rigtigheden i sin overbevisning om, at medtrafikanterne er ret dumme. Medtrafikanterne bliver nemlig dummere af at få fingeren.

Man kan se ligheden mellem dette trafikfænomen og et diskussionsforum. Der er altid nogen, som er hurtigst med fingeren. De får tit ret i at alle andre er nogle idioter, fordi de, med deres rimeligt simple forståelse for sine meddebattører, er i stand til at fremkalde den type reaktioner hos sine medmennesker, der bekræfter det billede, de allerede havde af dem for sit indre øje. Og de bringer samlet set debatniveauet derned, hvor de selv var som udgangspunkt.

Man kan sige meget om fuckfingeren. Den får tingene højere op, end de ville have været, og længere ned end de burde være. Det er med den, lige som det er med kærligheden. Kærligheden har dog den fordel, at den gør livet værd at leve, hvilket fuckfingeren ikke gør.

Fuckfingeren er den ultimativt performativt selvbekræftende ostensive definition i negativ retning.

Den eneste måde, hvorpå man på længere sigt kan bevare en forestilling om, at alle er i stand til hver især på gyldig vis at underlægge alle andre sit eget realitetsprincip, består i at begrænse gyldigheden af den enkeltes overbevisning til performativt kun at gælde på de snævre betingelser, der hersker netop inden for den enkeltes egen kognitive ramme, altså den ramme, som den enkeltes selvforståelse og fremmedforståelse hviler i (skal vi tage den en gang til?).

Sagen er helt enkelt den, at ingen erfaring eller beskrivelse svarer til sin genstand. Genstanden for erfaring "er" ikke erfaringen, genstanden for beskrivelse "er" ikke en beskrivelsen. Uanset hvor godt man tænker månen, så bliver tanken aldrig en måne. Uanset hvor godt, man beskriver den, så bliver den aldrig en beskrivelse.

Hvad vil det egentlig sige, at en genstand svarer til sin beskrivelse, at erfaringen svarer til dens genstand?

Et traditionelt erkendelsesteoretisk udgangspunkt, som findes i korrespondensteorien, hævder at erkendelsens gyldighed består i dens evne til at gengive genstanden for erfaring. Den optimale forståelse skulle ifølge dette ideal bestå i en slags fordobling eller gengivelse af genstanden i erfaringen i forholdet en til en.

Nu fungerer ingen erfaring eller beskrivelse i praksis ved at fordoble den omverden, den refererer til. Erfaringen lever ved det kognitive systems egen referenceramme, uden for hvilken, referencerne til erfaringens genstandsområde ikke danner mening. Og dybest set kan erfaringen ikke række ud over sig selv. Den kan kun opholde sig ved sine egne referencer og betydninger. Meningen og dens betydninger findes kun i det kognitive system selv, uanset om den er formet i bevidsthedens medie eller i kommunikationens. På den måde lever betydningerne og meningen ved konstant at forveksle sig selv med virkeligheden, eller virkeligheden med sig selv. I virkeligheden er erfaringen selvfølgelig virkelig, det nærmeste vi kommer noget som helst, og dybest set det eneste vi har at gå ud fra som indfaldsvinkel til alt andet. Det er fuldstændigt banalt.

Betydningerne lever ved de forudsætninger, de hævder sig på baggrund af. Kunsten er at kunne mediere betydningerne i hver andre, i deres forudsætninger, se hvordan der ses, og især hvad man ikke kan se, når man ser, som man gør.

Det kan godt være, at den overordnede fornuft ikke findes, sådan som det figurerer som den overordnede antagelse i teoridannelsen omkring begrebet postmodernisme. Det er måske en trist indsigt for nogle, men det, at ethvert kognitivt system er bundet op på sine egne forudsætninger, og at det befinder sig i en kontekst, kan man godt reflektere over. Det er i hvert fald en af erkendelsens hovedveje, der åbner sig, når man begynder at betragte iagttagelsen i forhold til sin kontekst, beskrivelsen i forhold til dens semantiske ramme, erfaringen som alt andet end den, der svarer til sin genstand. Og det betyder heller ikke at alt flyder og bliver relativt. Det er nemlig ikke nogen tilfældighed, at det gør en forskel, at man orienterer sig som om, noget ikke er tilfældigt. Hvis verden var kaos, ville det være umuligt at opretholde illusionen om, at erfaringen svarer til sin genstand. Verden er heldigvis ufatteligt velorganiseret og pædagogisk. Det kompenserer i den grad for vor manglende kognitive kapacitet, det overmål af kompleksitet, der omgiver ethvert kognitivt system med dets snævre grænser.

Et kognitivt systems kompleksitet er aldrig på højde med omverdenens. Min lille bitte bitte hjerne og de små infamt indavlede bevægelser, der gentager sig her igen og igen, er på trods af selvbedraget og storhedsvanviddet dog hængt op på og båret i den

sammenhæng, som kan kaldes verden; en verden som er sin/min/vores egen største pædagog.

Hvis ikke det meste i vor omverden gentog sig igen og igen, og hvis ikke der var kaskader af finindstillede former for orden, så ville vi ikke kunne kompensere for det ulige forhold, der er mellem vore indre tilstande og vor omverden, og det ville være fuldstændigt umuligt at overbevise sig selv om, at erfaringen svarer til noget som helst. Det kan godt være, at den ikke svarer til noget, men det er ikke nogen tilfældighed at vi er i stand til at kompensere for vor manglende identitet med omverdenen med en form for indre organisering, orden.

Verden er bare. Fuld af orden og forandring. Den er hverken sand eller falsk. Kun erfaringer og iagttagelser af den er sande eller falske. Den eneste måde det kan afgøres på, om en erfaring eller iagttagelse er sand eller falsk, består i at betragte den ud fra distinktionen sand/falsk, og ud fra kriterierne for hvordan man skal anbringe den iagttagede iagttagelse under henholdsvis den ene eller den anden kategori: sand eller falsk, sandt eller falskt.

Inden for videnskaben hedder det sig, at man kan kvalificere en beskrivelse som sand eller falsk på baggrund af de sandhedskriterier, der arbejdes med af teoretisk og metodisk art. Og den iagttagelse, som anser den iagttagede iagttagelse for enten at være sand eller falsk, må for sit vedkommende også være parat til selv at falde som genstand for nye iagttagelser, der kvalificerer den kvalificerende iagttagelse som enten sand eller falsk. Det handler om refleksion, forudsætninger for kvalificeret omgang med sandhedskriterier. Det er nødvendigvis lidt komplekst, fordi der er tale om en uendeligt pågående proces, om erfaringens omgang med sig selv og sin egen gyldighed, en proces der beriger verden og bekræfter dens mange former for nødvendighed med konstateringerne omkring det, at sådan er verden også i stand til at beskrive sig selv, sandt eller falskt. Performativt selvbekræftende eller performativt selvnegerende arbejder videnskaben ud fra sin egen tradition for at afgøre, hvad der er sand viden eller bare falsk.

Det, der kvalificerer videnskabeligheden, er altså traditionen, beherskelsen af den. Forudsætningen, for at kunne beskrive hvad der er sandt og hvad der er falskt, ligger altså i den nedarvede tradition og beherskelsen af kriterierne for kvalifikation af beskrivelser og iagttagelser som sande henholdsvis falske. Beherskelsen af denne tradition kræver øvelse og indsigt. Og der er tale om en form for kompetence, som massemedierne ikke har.

Massemedierne Se og Hør mentalitet

Massemediernes har deres egen tradition for formidling. Massemediernes sandhed er den alle kender, har hørt om. Se og Hør mentaliteten præger den form for viden, som det moderne oplyste menneske har. Her handler det om den særlige form for viden, der kan leve op til mediernes kommercielle succeskriterier; seertal, lyttertal, brugere; som i sidste ende er massemediernes eksistensgrundlag: Det, som ikke alle ved eller vil vide i morgen, er ikke værd at vide. Og for brugernes vedkommende er sandheden kvalificeret alene ved mediernes evne til at fremstille den, som om den var sand. Bare billedet på sandhed, eller fremstillingen af gammel viden som ny viden, kan sælge budskabet, der sjældent er sat i verden for andet end at sælge, pirre nysgerrigheden.

Den forpligtende fremstilling af det moderne samfunds selvnegerende succeskriterier er usælgelig i dette mediebillede. Den ubekvemme påtrængende og forpligtende sandhed sælger ikke. Den fortrænges med bekvemt snak. Det vidner promoveringen af Bjørn Lomborg og Henrik Svensmark om.

Bjørn Lomborg har svunget sig op som medieverdenens darling, når det drejer sig om miljøproblemer og økonomi. Hans budskab er, at alle problemer kan tematiseres og vurderes økonomisk. Det har han sådan set ret i. Men problemet er, at ikke alle problemer er økonomiske. For eksempel det, at man ikke kan se det, når man kun tænker økonomisk.

Det politiske system tenderer mod på samme måde at reducere de fleste problemstillinger til spørgsmålet om at få råd til at løse problemerne. Det er imidlertid ikke sikkert, at de problemer, der skyldes den økonomiske vækst, kan løses, hvis man udelukkende fokuserer på det økonomiske aspekt i dem.

Det er ret indlysende, at mangelen på olie skyldes den økonomiske aktivitet og det, at det har kunnet betale sig at brænde olien af. Den tankegang, som går ud fra at kapital eller pengenes nominelle værdi indikerer eller repræsenterer mulighederne for at kompensere for den mangel på olie, som den økonomiske aktivitet har afstedkommet, er blind over for de begrænsninger, der ligger i egen performance. Der er absolut grænser for hvilke problemer, man kan forstå, når man kun tænker økonomisk. Og det kan absolut ikke forklares økonomisk. Den økonomiske tankegang gælder nemlig kun økonomisk. Det, at den økonomiske aktivitet er med til at smadre sine egne forudsætninger, kan ikke forstås på den økonomiske videnskabs præmisser. Der skal en anden videnskab til at forklare det. Systemteorien kan være med til det.
